

Severin Christensen

Retsstat eller – diktatur!

Et Radioforedrag

www.grundskyld.dk

Severin Christensen
Retsstat eller – diktatur
Et Radioforedrag

**

Digitaliseret og genudgivet 2003
www.grundskyld.dk

Retsstat eller – diktatur!

Anklagerne mod det parlamentariske styre lyder dag for dag stærkere. Fra flere og flere sider rejser kritikken sig, og selv om den nu og da skyder over målet og er noget fantastisk i sine udslag, gør man vel i ikke at overse, at der ligger noget såre reelt og alvorligt på bunden. Man føler sig overalt skuffet i sine forventninger og besvæget i sin tillid. Man spørger sig selv, om demokratiet, de folkevalgte mænds styre, nu også er blevet den garanti for friheden, både i økonomisk og personlig henseende, som man havde sukket efter, før enevælden faldt. Eller om vi ikke snarere – i stedet for selvstyre – har fået et knugende flertalsvælde, der med tallets magt er på vej til at tilintetgøre alt, hvad der hedder fri og selvstændig livsudfoldelse – samtidig med, at denne flertalsmagt har været ude af stand til at sikre den arbejdende befolkning det fulde udbytte af dens arbejde. Man spørger sig, om parlamentarismen har vist evne og vilje til at skabe lige udviklingsmuligheder for alle landets borgere, om den har været i stand til at sikre arbejderne økonomisk selvstændighed, om den har ophævet deres lønslaveri, om den har formået at afskaffe arbejdsløshed og bolignød. Svaret vil ikke være tvivlsomt; den har intet gjort af alt dette, den har end ikke søgt at trænge til bunds i spørgsmålet, den har gjort sig til redskab for magt og klasseinteresser, og det store, arbejdende folk har den holdt for nar; ved en mængde gave- og understøttelseslove har den søgt at stoppe munden på dem, der kunne falde på at tale om deres ret.

Mon det alligevel ikke er ved at gå op for den arbejdende befolkning, at det ville være et stærkere standpunkt at kræve, hvad der tilkommer enhver med rette, end at tage mod overklassens almisser – tilmed da man nu ikke kan undgå at se, at hele denne såkaldte sociale lovgivning er lige så forfejlet et lægemiddel som morfin mod en smertende svulst – selv om det kan være nødvendigt til øjeblikkelig lindring. Den har så langt fra afskaffet arbejdsløshed og bolignød, at disse frygtelige ulykker blomstrer i en grad, som aldrig før og er blevet en trussel mod vor hele kultur.

Ingen, som ikke bar set det på nært hold kan fatte, hvilken trøstesløs situation, det er for en ærekær og flittig arbejder at blive berøvet sit daglige arbejde uden egen skyld og så tilmed at være henvist til andres understøttelse. Evig og altid at skulle leve i denne usikkerhed og utryghed og så oven i købet at måtte nedværdige sig – det ville vor flittige arbejderstand ikke finde sig i én dag mere, dersom den havde førere, der klart og tydeligt viste vejen ud af uføret.

Thi der er en sådan udvej, og den er simpel. Jeg ved ikke, om jeg skulle kalde det en fordel, for mange folk er sådan indrettet, at de ikke kan tro, at en ting duer, når den er simpel, og særlig hvad politik angår er det en fast overbevisning at den helst må være så indviklet, at almindelige mennesker ikke kan følge den, men at det absolut skal være så ualmindelige mennesker som politikere.

Udvejen er den enkle at prøve på, om disse ualmindelige mennesker ikke i det offentlige liv kunne indføre noget af den samme borgerlige hæderlighed og retskaffenhed, som almindelige mennesker må nøjes med, når de underskriver en kontrakt eller blot betaler en gæld eller vejer sæbe i en butik. Her i den jævnlige daglige omgang våger man meget bestemt over, at løfter holdes og bedragerier ikke begås – kort sagt, at enhver får sit.

Men disse samlivsregler har statsmagten i vor tid ganske sat sig ud over. Så længe Anders handler med Per og Else, går alting ærligt til; men i det øjeblik, Anders, Per og Else osv. slår sig sammen og kalder sig rigsdag og regering, fordi de tilfældigvis er en eller to flere end Søren, Lars og deres venner, får piben en anden lyd. Så bliver de i egne og andres øjne til overnaturlige væsner, ja, til et afgudsbillede: staten, og staten behøver ikke at tage smålige hensyn til mit og dit. I grunden tilhører alting staten, og hvis borgerne får lov til at beholde noget af deres ejendom, er det i følge en sær nådesbevisning fra statens side. På den ene side berøver den borgerne store dele af deres retmæssige arbejdsfortjeneste – officielt kaldes dette dog ikke for rov, men for skatter. På den anden side lader statsmagten enkelte borgere beslægtede, hvad der rettelig tilhører os alle i fællesskab, – nemlig de naturskabte goder, jorden og alt, hvad dens er, uden at yde vederlag derfor.

Og betegnende er det, at den nuværende stat endog sætter sig ud over, hvad vore troskyldige forfædre har fået prentet i grundloven. I § 80 står der, at ejendomsretten er ukrænkelig. Men den bestemmelse eksisterer kun på det papir, der er så godt forvaret i guldskrinet. Lovgiverne kender den ikke; thi de sætter den hvert eneste år ud af kraft i den almindelige lovgivning. Hvad er deres skattelove, som nu er ved at tynde hele erhvervslivet til jorden, andet end principløse konfiskationer af privat ejendom? Er der nogen, som tror, at grænsen for, hvor meget statsmagten kan tilegne sig, bestemmes af andet end flertallets skøn og befolkningens langmodighed.

Eller – for at nævne et par andre typiske eksempler på parlamentarismens udskjelser: rigsdagen har den utrolige frejdighed at blande sig i, hvad den ene borger forærer den anden som gave, og forlanger ugenert sin part deri. Den bestemmer, når vi må barberes, og når vi

må købe brød, den forlanger tiende af os, når vi vil stille vor sult på en restauration, når vi går i teatret og når vi ryger en cigar.

I adskillige store lande i Europa er folkenes tålmodighed overfor deres parlamenter bristet; men også hos os er der tegn på, at den er ved at spændes over evne. Det ville dog være tåbeligt at anklage de enkelte politikere enten for evneløshed eller for mangel på moralsk sans. Vore politikere er enkeltvis gennemgående dygtige og brave mænd men hvoraf kommer det, at så snart de optræder i korporation, tér de sig som en rådvild skare, der laver love så overfladiske og mangelfulde, at de uvægerlig kort tid efter må laves om? Det ligger først og fremmest deri, at de påtager sig en vrimmel af opgaver, som de ikke kan overse; det er givet, at rigsdagens impotens må stå i ligefremt forhold til den mængde opgaver, den upåkaldt læsser på sin ryg.

– Diktatur, diktatur! råber man så i syd og i øst – som om en enkelt mand skulle formå i længden at beherske det område, den moderne stat er svulmet op til. Man forstår ikke, at lægemidlet ville være at aflaste det bepakkede æsel (undskyld sammenligningen) med størstedelen af sin last og tillade, at borgerne selv passede deres egne sager. –

Det er denne opfattelse, vi herhjemme i Danmark har givet udtryk i ordet retsstat. Retsstaten betegner en individualistisk retning, som vil betrygge den personlige frihed og den økonomiske ret. Spørger man, hvad retsstaten går ud på, kan vi foreløbig give det svar, at den vil afskaffe dobbeltmoralen; den vil, at den moral, som skal herske i det private liv og i statslivet, skal være nøjagtig en og den samme, og dertil hører i første række, at staten ikke blander sig i forhold, som kun vedrører den enkelte.

På næsten alle områder kan man nemlig konstatere, at staten bruger dobbelte lodder. Blot et par eksempler på at oplyse dette:

En af de mest ildesete og hårdest straffede forbrydelser er falskmøntneri. Og en sølle djævel, som laver et par falske tikronesedler, kommer mange år i tugthuset. Vi har også her i landet været dybt forarget over et europæisk land, hvor selve regeringen tillod sig sligt. Men hvad et det egentlig for en slags sedler, staten nu i flere år har tilladt, hjulpet seddelbanken med at udstede her i landet? Jeg spørger blot – jeg kan jo ikke få noget svar i radioen, men se selv sedlerne efter, se, hvad der står med ansete navnes underskrifter. De og jeg kan ikke gøre den slags ting uden at ende et kedeligt sted, men staten kan altså, staten, som er den moderne guddom, men en guddom med den mærkelige egenskab, at den ikke behøver at foregå os stakkels

enkeltvæsener med et godt eksempel, men tværtimod kan begå noget af hvert og slippe helskindet fra det.

Jeg skal tage et andet eksempel: hvis et andelsselskab, som de og jeg var medlem af, en skøn dag besluttede, at det ville bruge andelshavernes midler til at støtte en bank, der var kommet på knæerne på grund af svindel og spekulation, mon De så ikke ville protestere og hurtigst muligt trække deres andel ud? Jo ganske sikkert – men i det politiske liv kan det ske, at det andelsforetagende, vi alle nødtvungent er medlemmer af, nemlig den danske stat, har en bestyrelse, der ugenert kan anvende af andelshavernes penge – op mod 200 mio. kr. – til at støtte et sådant privat svindelforetagende. Og vi kan ikke trække vor andel ud – tværtimod, bestyrelsen kan, om den vil, pålægge os nye byrder i morgen til et andet lige så råddent formål, hvis blot flertallet er interesseret deri. Vi er på forhånd tvungne kautionister og stemplet som medskyldige.

At alle sådanne formål i den moderne stat kan betragtes som fælesanliggender, deri ligger det uhyggelige. Det er atter flertallet, der egenmægtigt afgør, hvad der er fællesinteresse og hvad der er privat-sag, og som altså i et anliggende som det nævnte betragter alle borgerne som medskyldige i svindlerierne, siden de pålægger os at dække tabene.

Disse eksempler må være nok til at vise, hvilken misbrug af magten det parlamentariske flertal daglig gør sig skyldig i. Efter at det også har forsøgt at drage pengenes værdi her i landet ind under sin magtsfære, og dermed hele kreditforholdet, grundlaget for al tillid mellem mennesker, er blevet en kastebold for klasseinteresserne, må man spørge, om bægeret ikke snart er fuldt.

Er det da diktatoren, den stærke, kloge mand, der er løsningen? Nægtes kan det ikke, at et folk kan blive så forpint af uduelige regeringers overgreb, at denne udvej for en tid kan skaffe lettelse. De diktatorer, vi efter krigen har fået rundt om i Europa, sidst i Polen, har folkene ikke underkastet sig for morskabs skyld. – men det er kun en nødhjælp, thi at en slags magt afløser en anden slags er ikke i længden betryggende for den enkelte. Nej, det, vi skal have, er en ny ånd, et nyt princip ind i statsstyrelsen. Vi tror ikke på, at der kan skabes ligevægt, fred og orden inden for samfundet, før retskaffenhedens princip får indpas i det offentlige liv og dobbeltmoralen afskaffes.

Retsstaten kan ikke indføres ad diktatorisk vej; den bygger alene sit håb på folkets retssans og intelligens, og dens grundsætninger må derfor trænge igennem ved deres egen magt, ad oplysningens vej.

Hvilke er disse grundsætninger? – den vigtigste er, at der overalt kan drages en naturlig grænse mellem det enkelte menneskes ret og

samfundets ret. Hvad der ligger på den ene og den anden side afgøres ikke ved tallets magt, ved slagsmål eller klassekampe, men ene og alene ved hjælp af retfærdighedens princip.

Den enkeltes retmæssige særeje er de værdier, han skaber ved sit arbejde eller erhverver ved handel, bytte eller gave. Over disse værdier har han fuld og fri rådighed – end ikke staten har lov til at røre dem. Retmæssigt fælleseje er alle naturens rigdomskilder, jorden og hvad den rummer, og de beliggenhedsværdier, som opstår ved samfundets virksomhed og vækst. Da ingen enkeltvis har frembragt disse værdier, kan heller ingen enkelt gøre særlig krav på dem; de tilhører derfor alle med lige ret.

Og nu kan vi mere bestemt angive, hvad retsstaten er: det er en samfundsordning, som holder denne naturbestemte grænse mellem den enkeltes og fællesskabets ejendom i hævd, og som ingen anden opgave har end at værne den enkelte i den fulde besiddelse af sine åndelige og økonomiske rettigheder.

Ligeretten til fællesejet sikres ved, at hver enkelt bruger af jorden må holde de øvrige borgere skadesløse for denne særfordel ved at svare en passende afgift. Denne afgift har man kaldt grundskylden, og når den indgår i en offentlig kasse med sit fulde beløb, vil alle skatter kunne afskaffes. Denne grundskyld ejes af samtlige borgere og kan derfor kun anvendes til virkelige fællesformål.

Hvad de enkelte borgere erhverver som retmæssigt vederlag for flid og dygtighed, vil retsstaten sikre dem ubeskåret ved at afskaffe alle skatter, både de direkte og de indirekte. Grundskylden skal altså være statens og kommunens eneste indtægt.

Grundskylden er ingen skat, den er som sagt kun den lejeafgift, enhver bruger af et stykke jord skylder de øvrige borgere som vederlag, fordi han har fået eneret på at benytte det. Og denne afgift beskærer intet arbejdsudbytte, den ophæver tværtimod den uretfærdighed, at enkelte privatmænd skal kunne beskære andres arbejdsudbytte ved at afkræve dem en entré til jorden.

Når man betænker, at dette beløb for tiden udgør 250 mio. kr. årligt, og at arbejdslønnen altså år ud og år ind beklippes med dette beløb til fordel for grundejerne, kan man ikke begribe, hvorfor de demokratiske partier i by og på land vedvarende slår sig til tåls med denne ordning, som de har magt og ret til at afskaffe, om ikke i morgen, så i overmorgen.

I retsstaten vil denne sum blive inddraget til fællesopgaver, og da samtidig alle skatter ophæves, er det klart, at arbejdslønnen vil hæves betydeligt, også fordi tilstrømningen til byerne vil aftage og efterspørgslen efter arbejdere vil tiltage. Og statens karakter vil med ét

slag være forvandlet: fra at være en barmhjertig søster, der uddeler milde nådegaver og almisser, vil staten påtage sig den værdigere opgave at skaffe enhver sin ret, sin medfødte ret til naturens rigdom. Alle disse understøttelser og gaver, hvis sande karakter man skjuler under navnet social lovgivning, er jo kun udtryk for, at arbejdslønnen er for ringe og evnen til at assurere sig selv utilstrækkelig. At partierne, også overklassens, er gået med til disse almisselove, er jo kun sket for at aflede arbejdernes opmærksomhed fra, at de bliver snydt for deres soleklare rettigheder. Hvem er der af ærekære folk, som ikke ville foretrække selv at kunne forsikre sig mod sygdom og alderssvaghed, fremfor at modtage støtte af andre?

Det følger dog af sig selv, at indtil retsstatens sociale ordening er kommet alle til gode, kan det nuværende understøttelsessystem ikke bortfalde.

Men lige så lidt som staten i længden skal være en filantropisk anstalt, lige så lidt skal den drive erhverv eller støtte private virksomheder. Heller ikke skal den blande sig i kirkelige eller andre kulturelle eller personlige anliggender. Som følge af dette bliver retsstatens funktioner stærkt indskrænkede – nemlig til kun at være rettens værner – og de offentlige budgetter bliver stærkt formindsket.

Til statens opgaver hører for det første retsværnet med gratis retspleje for alle borgere og med en passende ordensmagt til opretholdelsen af offentlig orden og sikkerhed indenfor og ved landets grænser. Derimod er retsstaten en absolut modstander af den tvungne værnepligt. Fængslerne skal omdannes til arbejdsanstalter, og straf skal bestå i at yde vederlag til den ved forbrydelsen krænkede, hvad enten dette vederlag nu kan ydes i bøder eller i arbejde under mere eller mindre frivillige former.

De offentlige udgifter vil endvidere medgå til vejvæsen, til beskyttelse af de naturlige righomme: skove, vandløb, kyster, til hygiejniske foranstaltninger og til omsorg for forældrelose og vanrøgtede børn, endvidere til omsorg for invalider, abnorme og sindssyge.

Med religionen og undervisningen har staten intet at gøre, og de kirkelige og pædagogiske foreninger vil ligesom de forskellige erhvervsorganisationer kunne indrette deres kirker, skoler osv. efter behov. Alle kulturopgaver unddrages offentlig indblanding, fordi det private initiativ er al kulturs livsbetingelse, og fordi statsmagten intet mandat har til at gøre propaganda for sine kulturetninger og derved holde andre nede.

De sociale virkninger af denne ordening er ganske iøjnefaldende. Arbejdslønnen vil hæves derigennem, at man ikke længere behøver at købe sig adgang til arbejdsfeltet, og ingen arbejdsvillig behøver at

arbejde for ringere løn end den fortjeneste, han da kan skaffe sig som selvstændig på egen grund. Det er ikke meningen, at vi alle skal være landmænd, men tilstrømningen til industricentrene vil formindskes og dermed arbejdsløshedens problem være grebet an ved roden. Det betyder dog noget, at den samlede arbejds løn nu årlig beklippes med 1/4 milliard, som går i private grundejerlommer i stedet for, at de skulle aflaste de skattebyrder, der tynger arbejdet. Boligspørgsmålet vil finde sin eneste radikale løsning, idet byggeriet vil opmuntres, fordi jordskylden vil tvinge spekulationen bort fra byggemoden grund. Dertil kommer billigere varepriser, fordi enhver prisforfalskning ved toldbeskyttelse bortfalder. Afskaffelsen af skatter letter arbejdet og industrien og skaffer mere arbejde.

Det nævnte beløb, de 250 millioner, som jordskylden andrager, vil rigelig dække de få opgaver, retsstaten omfatter, og det kan påregnes, at der bliver så stort et beløb tilovers, at folket for den øvrige sum selv kan udrede deres børns undervisning og desuden sikre sig en alderspension lige så stor som den, der nu tilfalder nogle enkelte som nådegave.

Man har spurgt: er det nu også sikkert, at disse reformer vil være tilstrækkelige til at sikre arbejdet mod al udbytning? Dette spørgsmål er f.eks. blevet stillet os af de svenske socialdemokrater, som har omfattet retsstatsideerne med stor interesse. Vi har svaret dem: Da I er enige med os i, at vore reformforslag i alt fald er af stor betydning, af langt større betydning end de lapperier, rigsdagene hidtil har holdt det arbejdende folk hen med, – så lad os i det mindste enes om at prøve, hvor langt de rækker. Er de ikke nok til at afskaffe al uretfærdig udbytning, er vi parate til at gå videre. Og hvis det danske demokrati i by og land ville, kunne det gennemføre sagen i løbet af et par år; det har dertil flertallet både i befolkningen og i folketinget. Eventuel modstand fra landstingets side ville smuldre hen overfor en fællessag som denne. Hvorfor så ikke gå på og tage dette skridt, som vi dog er enige om?

En ting må man være klar over: retsstaten bliver ingen forsørgelsesanstalt. Den blander sig ikke i, om folk er dovne og vil tage følgerne. Det bliver en stat for voksne mennesker, der sætter en ære i at klare sig selv og være deres egen lykkes smed og som dog har så meget af drengens naturen i sig, at de vil vove et liv i risiko og under ansvar. Derfor vil den sikre ethvert menneske sin part af nationens fælles ejendom som arbejdsgrundlag; vi skal være fælles om startgrundlaget, men ikke om de produkter, vi fremvirker. På dette grundlag kan enhver opbygge sin egen uafhængige virksomhed og skabe sin egen velstand. Retsstaten vil ikke som den nuværende stat straffe det

produktive arbejde med skattebøder, som om det var en forbrydelse at være virksom. Men den vil heller ikke forbyde nogen at gå til bunds, hvis han foretrækker det; det hører til menneskerettighederne at være så doven, man være vil; den personlige frihed bør være så rummelig, at det overlades til den dovne selv at tage konsekvenserne. På samme måde vil retsstaten heller ikke ved forbud hindre folk i at begå dumheder, så længe disse kun går ud over dem selv. Alt, hvad der hedder forbudslovgivning og restriktioner, er derfor i retsstaten stærkt ildesete ord. Enhver må ordne sin personlige levevis som han vil, blot han ikke træder andre for nær.

Hvis statens funktioner således indskrænkes til kun at omfatte et retsværn om den personlige frihed, vil borgeren igen kunne leve et privatliv og et kulturliv. Det er der nemlig ikke tale om nu. De offentlige krav både til vor interesse og vor pengepung er blevet en alvorlig fare for alt åndsliv. Vi skal som vælgere og skatteydere interessere os for alt muligt lige fra pastor Ibsens dåbsritual og til forfatteren Mikselsens digtergage, selv om vi måske gerne betalte Mikkelsen for at holde op med at digte. Vore egne anliggender derimod har vi ikke i fred. Det politiske maskineri er blevet så indviklet, at vistnok ikke en eneste rigsdagsmand vil påstå, at han kan hitte rede deri. Hvad retsstaten vil, er kun at folket skal overtage sit eget bo og d'herrer og damer politikere lettes for dette slid med andres anliggender.

Retsstaten er en minimumsstat. Så lidt regering som mulig, sagde Nietzsche. Ja, vi skal overhovedet ingen regering ha', vi skal ikke ha' mennesker til at herske over mennesker, vi skal blot ha' nogle tillidsmænd – valgte af os selv, vel at mærke – ikke valgt af partierne, til at ordne de indbyrdes forhold imellem os. Vi har jo ikke gnist af selvstyre i dette øjeblik, vi har partistyre. Den såkaldte lige og almindelige valgret betyder ret til at stemme på dem, en partistyrkelse udpeger for os. Tilmed har partierne oprettet et monopol for sig selv ved at spærre vejen for nye partier på den mest ublufærdige måde. Således skal retsstatspartiet, der ved forrige valg havde over 12.000 stemmer, tvinges til før næste valg påny at samle 10.000 underskrifter – ellers bliver det ikke anerkendt som parti. Og ligesom enhver urtekræmmer synes, at der er urtekræmmere nok, får vi af de nuværende partiførere at vide, at der er partier nok.

Også her har Retsforbundet en indsats at gøre! Vi kræver fri valgret, dvs. enhver borger i hele landet skal kunne stemme på hvem som helst han vil, og de, der vælges, styrer da for alle dem, der har valgt dem, således at enhver repræsentant ved alle afgørelser vejer med sit stemmetal. Først derved sikres selvstyret fra neden, og partibestyrelsens diktatur sprænges.

Vi, der har forelagt offentligheden disse tanker, fremkommer ikke med vor stærke kritik af nutidens politik for at rive ned.

Vi ser sådan på det, at hvis man ikke i tide er betænkt på under fredelige former at omdanne statsmagten til et sådant retsværn, der kun har til formål at drage grænsen mellem individ og stat og mellem individerne indbyrdes, må det befrygtes, at vor europæiske kultur vil svæve i den største fare. Årsagerne til krigen og alle de sociale ulykker, den medførte, kan alle føres tilbage til mangel på etisk kultur og manglende retssans – til det forhold, at det 20. århundredes menneske, trods alle sine eminente fremskridt, endnu er et barn i politisk kultur, fordi det endnu ikke har kunnet finde de samlivsregler, der alene kan skabe fred og balance indad som udad.

Thi at tekniske fremskridt ikke er nogen garanti for åndskultur, det har dette århundrede indridset på menneskehedens ryg med blodig skrift. Et aeroplan kan bruges til fredeligt samkvem mellem landene, medføre post og passagerer – og det kan bruges til at kaste giftbomber over store byer. Hvis menneskeheden ikke beslutter sig til at overveje sine kulturopgaver og sætte retten i magtens sted, både i den indre politik og i landenes indbyrdes forhold, vil ethvert teknisk fremskridt blot betyde en ny fare.

Også radioen, denne strålende opfindelse, den for kulturen vigtigste siden bogtrykkerkunsten, kan som ethvert teknisk middel misbruges.

Den kan lige så vel udspy løgn og bagvaskelser som være formidler for de højeste sandheder og den herligste kunst.

Vi oplever nu, at radioen sætter os i intim forbindelse med alle verdens nationer, den respekterer ingen grænser; vi udveksler toldfrit både tanker og toner, delagtiggør hverandre i vor kulturs frugter.

Lad os håbe, at radioen vil være et lysende symbol for det 20. århundrede og bane vejen for international forståelse og forbindelse på alle områder, så vi frit kan færdes tværs over alle grænser og frit udveksle varer med alle verdens nationer uden smålig grænsetvang og posekigleri. Så vil vejen være banet for social fred og social ret.